

Waar de Geleenbeek, via de Oude Maas, haar water afgeeft in de Molenplas.

Door Leo Koster

In het boek “de Geleenbeek, beleef de natuur in verandering”, zijn 15 natuurgebieden in het stroomgebied van de Geleenbeek opgenomen inclusief wandelroutes. IVN Roermond e.o. heeft aangegeven het laatste traject voor haar rekening te nemen. Een verplichte aanmelding is van toepassing i.v.m. een gezellige afsluiting in de verbouwde schuur behorend tot de Hompesche molen. Het laatste stuk van de Geleenbeek is niet te bewandelen, daarom een rondwandeling om de Molen- en Biltplas.

Op zondag 24-11-2024 om 13.00 uur is de start van deze laatste estafettewandeling vanaf de parkeerplaats bij deze molen te Stevensweert. Bij het voorwandelen hebben we een route uitgezocht via de stapstenen in de Molenplas. Omdat het de laatste dagen flink geregend heeft ben ik benieuwd of we via de stapstenen rond kunnen wandelen en omdat ik veel te vroeg ben ga ik via buurtschap Bilt even een kijkje nemen bij de stapstenen. Voor de meelopers is het ondoenlijk om de barrière van de stapstenen zonder natte voeten te passeren. Meer dan 50 personen hebben wel interesse in deze wandeling. Rond 15.30 uur worden we terug verwacht.

Daar de groep te groot is, wordt besloten de groep in tweeën te splitsen, één onder leiding van Eef Schoffelen, de andere onder mijn toezicht. Onder de aanwezigen ook diverse auteurs die aan dit fraaie boek hun medewerking hebben verleend.

Het is erg zacht voor de tijd van het jaar, liefst 17°C, er staat wel veel wind maar het is droog. René Horsten heet iedereen welkom. Ik toon even het fraaie boek uitgebracht in opdracht van het Koninklijk Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Voor de gezamenlijke groep draag ik mijn zelf geschreven gedicht voor “Hompesche Molen”. Eef krijgt van mij nog een gedicht over “Sjmaal paedje”, van Riky Simons.

We gaan op pad. We gaan niet over de stapstenen, we wandelen tegenovergesteld. Eef zoekt de hoogte op, een plek waar de grote grazers bij hoog water veilig kunnen verblijven en waar je een fraai uitzicht hebt over de Molenplas. Ik wandel met de grote groep naar links. Ik heb voor de meelopers 9 vragen opgesteld. Bij het juiste antwoord moet men de eerste letter onthouden, de letters staan door elkaar, op het eind van de wandeling zou ik graag de oplossing horen. Een harig rupsje steekt het grindpad over, het is de rups van de kleine beer. Veel besdragende struiken, in diverse hondsrozen groeien veel bedeguaargallen, het zijn roodbruine mosachtige gallen. Deze pluizige bolletjes bestaan uit een kluwen van fijn geveerde en gewimperde bladslippen. In de gal zitten larven van de rozenmosgalwesp *Diplolepis rosae* die zich in het voorjaar verpoppen en in mei uit de gal kruipen.

Op het pad staat soms water. Rechts zicht op de Molenplas en meerkoeten. Door de zuidenwind wordt het water van de Molenplas flink “opgeblazen”. Dit stuk van de Molenplas is tevens een deel van de vispassage, het lag in de bedoeling dat vissen vanuit de Maas, via de Oude Maas en Biltplas en via de lokstroom stroomopwaarts naar hun paaiplekken konden zwemmen, doch de lokstroom in de Biltplas is te zwak. Daarom werd besloten een geheel nieuwe vispassage aan te leggen onder de noemer “Verlengde Oude Maas”. Die krijgen we straks te zien. Eind jaren negentig van de vorige eeuw werd hier begonnen met de ontgrinding van de Molenplas, 210 ha ging op de schop, in 2008 kwam hier een einde aan. Langs de rand van de Molenplas grote drijvende plakken van de invasieve exoot grote waterteunisbloem, een groot probleem voor de

eigenaar Natuurmonumenten. We zien verdorde heelblaadjes. We wandelen om een andere heuvel heen, omdat direct langs de oever van de Molenplas het te nat is. Aan diverse rozenstruiken zitten rozebottels, een geliefde vrucht voor de groenling.

De groep is eigenlijk te groot, wanneer er iets uitgelegd wordt duurt het even voordat de groep bij elkaar is. Bij de hoogspanningsmasten horen we de wind flink te keer gaan. Via een dijkje, dat Stevensweert moet vrijwaren van hoog water, wandelen we verder. We komen Gallowayrunderen tegen, duidelijk is te zien dat zij zorgen voor verspreiding van zaden. De Galloways zijn gefokt op hoornloosheid. De hoornloosheid wordt beschreven als een erfelijke, dominante eigenschap die spontaan kan optreden bij vrijwel alle gehoornde runderrassen. In de 18^e eeuw werd door fokkers hierop geselecteerd. Koeiendrijvers gaven daar de voorkeur aan omwille van de gemakkelijke omgang, de kans op verwondingen is veel kleiner. We wandelen om het Yacht Center Stevensweert heen. Af en toe wordt er door mij een vraag gesteld i.v.m. het woord dat ik zoek. Op een weiland zoeken grauwe ganzen, roeken, nijlganzen en kolganzen naar wat eetbaars. Het graspad dat we bewandelen heet Annisservoetpad. Een galappel krijgt wat aandacht en dat geldt ook voor de verkleuring van bladeren. Via een betonnen trap komen we op de Schuttersweg, gaan hier naar rechts, over de Oude Maas, over de Eilandbrug en via een andere trap weer naar beneden.

Voor ons roestige damprofielen. Dit is het begin van de nieuw aangelegde vistrap “Verlengde Oude Maas”. We zien een duidelijke stroming, dat moet voor vissen duidelijk een lokstroom zijn. Op één van mijn zelf verzonnen vragen is het antwoord: eekhoorn. In Twente waar ik geboren ben wordt dit leuke diertje kateeker genoemd, hier in Limburg heet het: eiketske, in beide namen zijn overeenkomsten te vinden. We zien zowel oude als nieuwe knaagsporen van de bever, langs de 2 km lange vistrap zien we duidelijke opgangen van de bever. Op 4 plekken zijn doorwaadbare plaatsen gemaakt voor de grote grazers, zij kunnen op een eenvoudige manier van de ene naar de andere kant. Op verschillende plekken zijn 5 oversteekplaatsen voor wandelaars over de nieuwe beek aangebracht. We zien de grote zilverreiger. We krijgen de andere groep te zien, zij kijken uit over de Biltplas, zij zien in de buurt van de helaas overwoekerde afgekalfde oever een ijsvogel. Tussen de Molen- en Biltplas is in 2008 een dwarsdam aangelegd. Deze zorgt ervoor dat het water van de Molenplas ongeveer 1 meter wordt opgestuwd t.o.v. de Biltplas, deze opstuwing zorgt voor de stroming van de oude vispassage. Wij komen bij de droog gevallen Echter molenbeek. Deze beek stroomt onder de nieuwe vispassage door richting de Biltplas. Koniks staan ons op te wachten. De konik is verwant aan de tarpan, een uitgestorven West-Europees wild paard. De wilde tarpans werden vanaf 1800 gekruist met huispaarden van boeren. In 1936 begon in Polen professor Vetulani een fokprogramma met de afstammelingen van deze paardenkruising met het doel het wilde paard terug te krijgen. Het paard dat zo ontstond werd konik genoemd, het Poolse woord voor klein paard. De konik heeft bepaalde kenmerken die aan de tarpan worden toegeschreven: klein formaat, muisgrijze kleur, zwarte aalstreep en de zebrotekening op de benen. Hier rust ook een kudde Galloways, ze zijn aan het herkauwen. Bij een vers knaagspoor van de bever draag ik mijn zelf geschreven gedicht voor over “De bever”. Meerdere keren storen we de grote zilverreiger. In 2010 werden voor de Molenplas 69 broedvogels genoteerd.

We gaan een modderig pad omhoog en komen bij de brug over de Oude Maas in de Prior Gielenstraat. Vanaf de brug hebben we zicht op het eind van de vistrap. Een vuilvangscherm zorgt ervoor dat meegevoerd drijfvuil niet de in- of uitgang van de vistrap blokkeert. De brug waarop

we staan is in december 1993 door het woeste water flink beschadigd, de nieuwe brug werd in mei 1995 geopend. Links van ons zicht op de Oude Maas. Bij Oud Roosteren komen de Geleenbeek, Roode Beek, en Vloedgraaf samen om als Geleenbeek het water onder de autoweg te laten stromen en via de voormalige Oude Maas nabij Aasterberg als een soort delta uit te monden in de Molenplas. In de beken werden 12 vissoorten aangetroffen. Langs de Geleenbeek, lengte ongeveer 40 km, stonden eens 21 molens.

Door een klaphek wandelen we langs de Molenplas verder, want we willen rond 15.30 uur bij de Hompesche molen zijn. Op een verhoging zijn restanten van oude, zwartkleurige boomstammen zichtbaar, tegen één ervan groeit de kroontjesknotszwam. Op enige afstand hebben we zicht op 7 boogvormige schiereilandjes, ze zijn allemaal flink begroeid. Het gebied waar we omheen gewandeld zijn is sinds 1-01-2009 in bezit van Natuurmonumenten. De laatste drie vragen worden door mij gesteld, nu kan er gepuzzeld worden.

Links hebben we zicht op de Rooms-katholieke parochiekerk van Ohé en Laak. De Onze-Lieve-Vrouw Geboortekerk, een kruisbasiliek, is gebouwd in 1867 naar een ontwerp van architect Antonius Cornelius Bolsius uit Roermond, hij was een medewerker van Pierre Cuypers. We wandelen verder, ik informeer nog eens of er al iets bekend is op de gestelde vragen. Iemand vraagt aan mij uit hoeveel lettergrepen het gezochte woord bestaat. Ik antwoord; twee. Hij dacht dat hij het wel wist, en inderdaad hij had het goed.

Rechts zicht op dode, zwartkleurige bomen, zowel staand als liggend. We gaan er niet naar toe. In één ervan zijn duidelijke kuiltjes te zien, deze zijn ontstaan doordat deze bomen door overstromingen onder zand en grind bedolven waren en door baggerwerkzaamheden letterlijk weer boven water gekomen zijn. Het zouden eiken zijn en ongeveer 1400-1700 jaar oud zijn. Het zijn geen fossielen, ze zijn al aan het vergaan. Rond 15.30 uur verlaten we het terrein van de Molenplas en wandelen naar drie geknotte lindebomen met er tussenin een kruis met witkleurig corpus. Hier draag ik twee coupletten voor over “Echter kruutse en kepelle” van F. Feller. Het puzzelwerk naar de gestelde vragen heeft als oplossing “Veldkruis” opgeleverd. Achter dit kruis ligt het Molenveld, ook eens ontdaan van zand en grind doch weer opgevuld en teruggegeven aan de landbouw. Nu wordt het een bloemenakker.

We gaan de opgeknapte- oude schuur binnen. We krijgen een muntje voor een consumptie. Diverse dikke balken in de schuur zijn vervangen. Olaf Op den Kamp toont ons nog, met duidelijke toelichting, de bron en loop van de Geleenbeek. De tweede herdruk van het boek is hier ook te koop. Er wordt nog enkele keren rond gegaan met snacks. In de schuur hebben ook varkens gezeten, gelet op het woord Vèrkesjtal dat op een balk is aangebracht. Vanuit de bewerkte kapconstructie zijn heel veel bosjes bloemen of grassen zichtbaar, ze zullen wel afkomstig zijn uit het Stevolgebied (**Stevensweert, Ohé en Laak**).

René Horsten bedankt iedereen.